

*Іван Чернушка
(Чернівці)*

ПРИНЦИПИ РЕФОРМАЦІЇ ТА БІБЛІЙНІ ПРИНЦИПИ ЯК ПАРАДИГМА РОЗВИТКУ КРАЇНИ

Протестанська Реформація є яскравим прикладом того, як релігійна трансформація може привести до широко-масштабних інституційних і правових змін у суспільстві [3, с. 46].

Термін «протестант» походить від реакції на рішення рейхстага у Шпейері (лютий 1529 р.) який проголосував за припинення терпимості до Лютеранства у Німеччині. У квітні того ж року шість німецьких князів і чотирнадцять міст протестували проти цих жорстоких заходів, захищаючи свободу совісті та права релігійних меншин. Термін «протестант» і походить відцього протесту. Тому в строгому сенсі не можна використовувати термін «протестант» по відношенню до окремих людей до квітня 1529 року, або ж говорити про події раніше цієї дати як про частину «Протестантської Реформації» [2, с. 17].

Як зазначають доктори філософських наук П. Кралюк і П. Яроцький, нова суспільна формація не потребувала феодальної, тобто католицької церкви, яка претендувала на єдине посередництво між Богом і людьми, вчила, що лише у лоні цієї церкви, як у Ноевім ковчезі, можна врятуватися та досягти спасіння. Лютеранство відкинуло католицьку «скарбницю добрих справ» як єдиний засіб для спасіння, вказавши простий шлях спасіння особистою вірою без будь-яких посередників.

Через лютеранство і кальвінізм Реформація сприяла утворенню в Європі національних держав, які звільнялися з-під влади середньовічної Священної Римської імперії. Протестантизм у цілому дав могутній імпульс цивілізованому розвитку низки європейських країн, зокрема, скандинавських. Зрештою, можна сказати, що Сполучені Штати Америки створили європейські дисиденти-протестанти, які втікали до Нового Світу від релігійних переслідувань у Старій Європі [1, с. 6].

Ми повністю погоджуємось із твердженнями Л. Кістерського та О. Романенко, що Реформація і протестантизм надали надзвичайний поштовх стратегічному розвитку європейського континенту. Зміни відбувались як в усіх сферах життєдіяльності окремих країн, так і на континенті в цілому. Активно відбувався процес державотворення, формувались країни і нові економічні відносини між ними. Ідеологічні підвалини Реформації сформувавались на основі вчення Мартіна Лютера, який півтисячоліття тому проголосив, що грецьке слово «покликання» відноситься не лише до служіння священника, а і до підприємця, робітника та селянина, які виконують свою щоденну працю, що теж важлива для Бога [3, с. 93].

Замість того, щоб накопичувати багатство тільки для себе, Лютер закликав християн працювати на свою громаду. Таким чином, робота стала покликанням. Метою мав бути не прибуток, а перерозподіл. За словами Герхарда Вегнера, професора теології, цей «лютеранський соціалізм» знаходить свій світський вияв у добробуті держав Скандинавії та Німеччині [5].

Мартін Лютер оголосив неспроможним католицький догмат про те, що церква і духовенство є необхідними посередниками між Богом і людиною. Він закликав вважати головним джерелом християнських істин не інституційну церкву, а Біблію. На противагу католицькому вченню про протиставлення мирського і духовного Лютер вважав, що й у мирському житті на професійній ниві здійснюється воля Бога, оскільки саме Бог призначає людей до того чи іншого виду діяльності, вкладаючи у них різні таланти та здібності. В очах Бога немає праці благородної або зневаженої, і обов'язок людини – старанно працювати, виконуючи своє покликання. Це стосувалося сприйняття праці як служіння Богу і людям, чи то у державних органах, у бізнесі, чи то у церкві.

Особливо позитивно вчення Лютера вплинуло на підприємницьку діяльність. Підприємець почав бачити у своєму занятті не лише обов'язок, але поклик від Господа, а успіх у підприємстві став сприйматися як винагорода за чесну і сумлінну працю. Соціолог Макс Вебер підкреслював, що саме протестантська трудова етика, яка вбачає у праці служіння Богові, а не лише важку марноту, стала фундаментом добробуту багатьох країн.

В економічному плані Реформація сприяла зміні формації – застарілих феодальних стосунків на капіталістичні. Прагнення

до розвитку промисловості й економії сприяло накопиченню капіталу, який вкладався у торгівлю, виробництво, освіту [3, с. 94].

Впливове видання *The Economist*, описуючи вплив Мартіна Лютера на формування Німеччини підкреслює, що Німеччина – це країна, яка серйозно ставиться до своєї протестантської спадщини, тому вплив, який мав і має Мартін Лютер на розвиток країни, можна побачити неозброєним оком. З 1000-ма подіями у 100 місцях вся країна святкує цього року 500 років від народження того духу, який поділив християнський світ і змінив не тільки Німеччину, але й увесь світ. Реформація була не просто релігійним рухом, а тим, що змінило «мову, ментальність і німецький спосіб життя», і це основні риси, які можна побачити у дії і сьогодні [5].

Слід зазначити, що ті країни, де утвердився протестантизм, стали на шлях динамічного суспільно-економічного розвитку. І сьогодні вони залишаються світовими лідерами.

Україна офіційно проголосила курс на європейську інтеграцію. Але без усвідомлення, що стало причиною утворення успішних держав, без вивчення їхнього досвіду та впровадження реальних реформ, одними лише деклараціями наблизитися до об'єднаної Європи навряд чи вдасться.

Реформи вкрай необхідні перш за все самій Україні, оскільки повинні змінити внутрішні основи розвитку держави, створити умови для роботи економіки на благо всього суспільства та рівність усіх перед законом. Реформи повинні забезпечити турботу держави і суспільства про навколишнє середовище, якість продуктів харчування та води, гарну освіту й ефективну охорону здоров'я, нормальні дороги, сприяти боротьбі з корупцією і злочинністю [3, с. 95].

На думку професора, доктора економічних наук Л. Л. Кістерського, з чим погоджуємось і ми, основоположні принципи організації економічних відносин у суспільстві описані ще у Біблії, хоча досі вони не проаналізовані та не викладені у системі чітких економічних знань. Біблія пропонує широкий спектр економічних постулатів і рекомендацій для успішного та гармонійного розвитку суспільства. Багато її розділів містять прямі повчання економічного характеру, що є вельми актуальними для будь-якого часу та рівня технологічного розвитку [4, с. 23].

Біблія також містить основні принципи формування системи управління державою. Найбільш концентровано вони представлені у Посланні до Римлян Нового Заповіту, де, по суті, містяться головні принципи формування державної влади і її взаємодії з народом. Між владою і народом має існувати взаємоповага, а дотримання законів, серед іншого, має призводити до формування економічних важелів держави через справедливую сплату податків і зборів.

Саме Біблія стала в основу протестанської Реформації, яка змінила Європу. Один із п'яти основних принципів Мартіна Лютера був *Sola Scriptura* (лат. «тільки Писання») – вчення про те, що Біблія є найвищим авторитетом у будь-яких питаннях. Сьогодні як ніколи важливо для України вивчати і досліджувати ті біблійні принципи та цінності, які сприяли утворенню успішних демократичних європейських та північноамериканських країн [3, с. 97].

Література

1. Реформація в Україні: поширення раннього протестантизму і становлення баптизму / За ред. проф. А. Колодного і проф. П. Яроцького. Відділення релігієзнавства Інституту філософії імені Г. С. Сковороди НАН України. К., 2017.
2. Маграт А. Богословская мысль Реформации. Одесса, 1994.
3. Реформація: успіх Європи і шанс для України: колективна монографія за редакцією Романа М. Шеремети та Ольги Романенко / Р. М. Шеремета, О. Романенко, В. Л. Сміт [та ін.]; Університет менедж. освіти. К., 2017.
4. Кістерський Л. У пошуках виходу з кризи: Біблія очима економіста / Л. Кістерський // Економіка України. 2014. № 1. С. 23.
5. [Електронний ресурс]: <https://www.economist.com/news/europe/21713843-500th-anniversary-95-theses-finds-country-moralistic-ever-how-martin-luther-has>

Summary

Chernushka I. Reformation principles and Biblical principles as a state development paradigm.